Lawnsio mewn i iaith

Cefnogi siarad plant yn y cartref

Amcanion Sesiwn Heddiw

1) Dysgu am ddatblygiad cyfathrebu fy mhlentyn.
2) Siarad am syniadau y gallaf eu defnyddio gartref i gefnogi siarad a chyfathrebu fy mhlentyn.
3) Siarad am beth sydd i ddod nesaf.

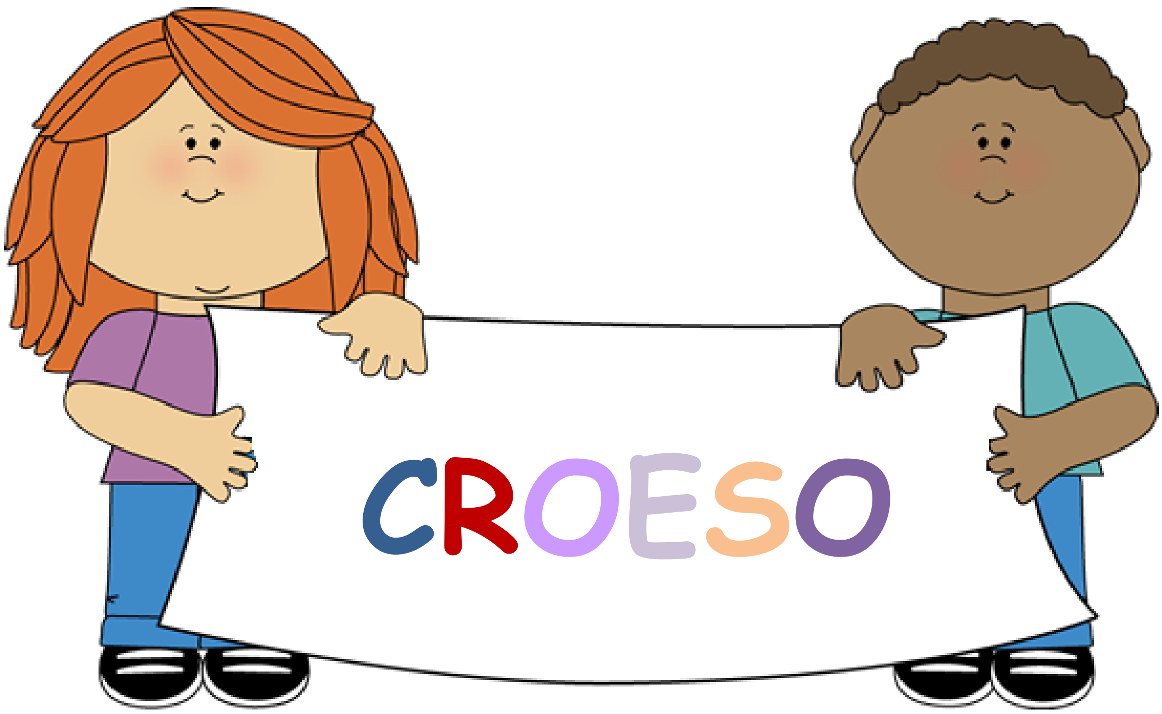

Beth yw cyfathrebu?

Beth mae eich plentyn yn ei wneud os yw'n gweld rhywbeth na all ei gyrraedd?

- Cyfathrebu di-eiriau
- Deall siarad
- Siarad
- Seiniau lleferydd

Siarad

Mae'r pyramid hwn yn dangos sut mae cyfathrebu wedi'i wneud o wahanol rannau. Mae iaith yn adeiladu ar sylfeini chwarae, rhyngweithio a chanolbwyntio. Mae rhyngweithio cymdeithasol yn bwysig ar bob lefel o ddatblygiad cyfathrebu.

Lleferydd

Y synau unigol yr ydych yn eu defnyddio e.e. "k" "s" "b"
Synau gyda'i gilydd yn gwneud gair e.e. c + a + t + h = cath

Defnydd o Iaith / Siarad

Defnyddio geiriau a brawddegau llafar, hyd yn oed os nad yw'r synau yn gywir e.e. 'byby' yn lle 'bybyls'

Dealltwriaeth o'r Iaith Lafar

Deall beth mae geiriau a brawddegau yn eu golygu

Sylw a Gwrando

Canolbwyntio ar iaith neu weithgareddau chwarae a gwrando ar eiriau llafar

Chwarae

Archwilio teganau a'r byd o'u cwmpas

Rhyngweithio Cymdeithasol

Y sgiliau sydd eu hangen arnom wrth gyfathrebu gyda phobl e.e. aros eich tro, cyswllt llygaid a dangos diddordeb mewn pobl eraill.

<u>Mae cyfathrebu yn gymhleth</u>

Mewn gwirionedd, mae'r pyramid cyfathrebu yn llawer rhy syml….

Pa iaith i'w defnyddio?

[Pam mae siarad gwahanol ieithoedd yn y cartref yn rhywbeth gwych i'ch plentyn ifanc - BBC Tiny Happy People]

Pwy sydd gyda eich plentyn mwyaf?

	Dydd Llun	Dydd Mawrth	Dydd Mercher	Dydd Iau	Dydd Gwener	Dydd Sadwrn	Dydd Sul
7:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
8:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
9:00	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Cartref	Cartref
10:00	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Cartref	Cartref
11:00	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Cartref	Cartref
12:00	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Meithrinfa	Cartref	Cartref
13:00	Cartref	Cartref	Cartref	ThI&L	Cartref	Cartref	Cartref
14:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
15:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
16:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
17:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
18:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
19:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref
20:00	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref	Cartref

- Mae cyfraniad rhiant/gofalwr yn hanfodol
- Rhieni/gofalwyr yw’r athrawon gorau

Gadael i'm plentyn ddewis sut i chwarae gyda thegan	Gadael i'm plentyn gael ei ddymi wrth chwarae	Defnyddiwch eich iaith eich hun	Aros i fy mhlentyn ddechrau'r sgwrs – gan adael distawrwydd
Gofyn i'm plentyn ailadrodd pethau... "Dywedwch...", "rydych chi'n ei ddweud"	Dangos fy mod yn gwrando trwy ailadrodd beth mae fy mhlentyn yn ei ddweud yn gywir	Sylwi ar beth mae fy mhlentyn yn edrych arno	Diffodd y teledu/radio
Siaradwch yn glir	Mynd lawr i lefel fy mhlentyn	Cadw eich iaith yn syml	Gofynnwch i fy mhlentyn enwi pethau e.e. "Beth yw hwn?"
Pwysleisio geiriau allweddol	Cadw'r ffôn o'r golwg	Rhowch amser i fy mhlentyn siarad	Esgus eich bod chi'n deall fi

Beth yw eich barn chi? Ydy hi'n ddefnyddiol neu'n annefnyddiol?

Clip Video

- **https://www.bbc.co.uk/tiny-happy-people/articles/z4kk8xs**

Sgiliau Talu Sylw a Gwrando

Mae angen i blant fedru talu sylw yn dda er mwyn gwrando a dechrau deall iaith. Mae’r gallu i dalu sylw yn datblygu trwy wahanol gamau:

Lefel Talu sylw	Syniadau i Helpu
Cam 1 Mae’n hawdd tynnu fy sylw. Rwy'n rhoi sylw i rywbeth am gyfnod byr iawn a byddaf yn gwibio rhwng amrywiaeth o bethau	-Dilynwch fy arweiniad a chwarae'r ffordd rydw i'n hoffi chwarae e.e. chwythu swigod, neidio i fyny ac i lawr -Defnyddiwch fy niddordebau a defnyddio rhain yn y gwahanol feysydd chwarae e.e. dinosoriaid yn yr hambwrdd dŵr.
Cam 2 Gallaf dalu sylw ar dasg sy’n fy niddori am gyfnod hirach o amser, ond ni allaf dalu sylw ar fwy nag un dasg.	-Rhowch amser i mi gwblhau gweithgaredd o fy newis -Ceisiwch gael fy sylw trwy alw fy enw neu gyffwrdd fy mraich cyn siarad â mi
Cam 3 Rydw i ond yn gallu rhoi sylw i un weithgaredd ar y tro ond rwy'n dechrau ei ffeindio hi'n haws stopio a gwrando	-Galwch fy enw cyn rhoi unrhyw gyfarwyddiadau i mi neu ddisgwyl i mi ymateb. -Ceisiwch leihau unrhyw bethau eraill sydd yn gallu tynnu fy sylw yn y cefndir
Cam 4 Rwy'n ei ffeindio yn haws symud fy sylw o un dasg i’r llall ac mae angen llai o gefnogaeth oedolion arnaf	-Gadewch i mi wybod pan mae hi’n amser gwrando -Defnyddiwch awgrymiadau gweledol fel dwylo yn yr awyr neu glapio i gael fy sylw -Dywedwch wrthyf y gallaf barhau i weithio wrth wrando arnoch chi
Cam 5 Gallaf wneud gweithgaredd wrth wrando ar oedolyn yn rhoi cyfarwyddyd ond nid oes angen i mi edrych i fyny i wrando arno	Rhowch wybodaeth i mi mewn dilyniant clir, e.e. ‘golcha dy ddwylo a gwisga dy got’ yn lle 'cyn i ti wisgo dy got, golcha dy ddwylo' -Rhowch ganmoliaeth i mi am 'wrando’n dda'

Syniadau da ar gyfer cefnogi sgiliau sylw a gwrando eich plentyn

- Lleihau'r sŵn yn y cefndir e.e. diffodd y teledu wrth chwarae gyda mi
- Lleihau pethau gweledol sy’n gallu tynnu fy sylw e.e. cadwch cyn lleied o deganau â phosibl yn yr ystafell lle byddwn yn chwarae, oherwydd po fwyaf o bethau y gallaf eu gweld, y mwyaf tebygol y byddaf yn symud yn gyflym rhwng gweithgareddau
- Dewch lawr i'm lefel gan fod hynny yn fy helpu i edrych arnoch wrth siarad
- Defnyddiwch fy enw i gael fy sylw
- Dilynwch fy arweiniad wrth chwarae a chwaraewch gyda’r teganau rwy'n eu mwynhau gan fy mod wedyn yn fwy tebygol o aros a chwarae am fwy o amser
- Anogwch fi i roi'r gorau i beth rydw i'n ei wneud cyn rhoi cyfarwyddiadau i mi
- Cadwch gyfarwyddiadau yn fyr ac yn syml

Chwarae

Lefel o chwarae	Enghreifftiau o chwarae
Archwilio gwrthrychau a sefyllfaoedd	Mae eich plentyn yn edrych, clywed, teimlo, arogli a blasu pethau i ddyfalu beth ydyn nhw.
Adnabod gwrthrychau	Mae eich plentyn yn dangos dealltwriaeth o wrthrychau **drwy eu defnyddio'n briodol.** Nid ydy eich plentyn yn esgus e.e. efallai y bydd yn codi cwpan go iawn yn cynnwys sudd i'w yfed, neu ddefnyddio crib i frwsio'i wallt.
Chwarae â gwrthrychau	Mae eich plentyn yn **esgus defnyddio** gwrthrychau ar ei hun. Efallai bydd eich plentyn yn codi cwpan gwag, gan gynnwys cwpan tegan bach ac esgus yfed.
Chwarae cymeriadau e.e. Action Man/Doliau.	Mae eich plentyn yn esgus chwarae ond nawr mae'n cynnwys eraill yn ei chwarae. **Mae'n cynnwys teganau cymeriadau** yn ei chwarae e.e. rhoi diod i degan dinosor.
Gweithredu trefnau	Nawr, mae eich plentyn yn gallu **actio trefn syml** drwy chwarae. Er enghraifft, efallai y bydd yn rhoi diod a bisged i dedi neu efallai bydd yn gyrru car bach i'r pwmp petrol a'i lenwi
Chwarae Rôl	I ddechrau, mae'n gwisgo dillad gwisg ffansi syml e.e. rhoi het diffoddwr tân ymlaen. Yn raddol, **mae'n cymryd cymeriad cyfan unigolyn** ac yn gallu dychmygu rôl/pethau y tu allan i'w profiad. Dechrau chwarae a chydweithredu gyda phlant eraill gan actio a thrafod sefyllfaoedd.

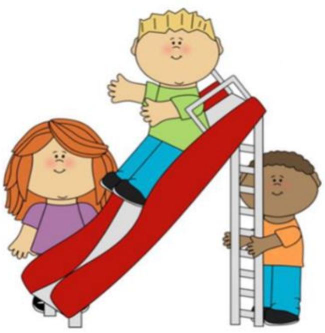

Chwarae

Eisteddwch wyneb i wyneb gyda fi pan rydym yn chwarae!

Gadewch i mi ddewis beth fyddwn ni yn chwarae gyda!

Ymunwch â fy chwarae a dilynwch be’ dwi’n ei wneud!

Sut i ddefnyddio Amser Sgrin

- Gwnewch amser sgrin yn amser ‘chi a fi’
- Cofiwch hefyd wneud amser i gyd-chwarae i ffwrdd o sgriniau a thechnoleg!

Deall iaith lafar

Deall o fewn sefyllfa - trwy arferion, gwrthrychau, gweithredoedd ac yna trwy ystum / arwyddion.

Deall y geiriau rydych chi'n eu defnyddio - heb unrhyw gliwiau.

Deall brawddegau syml a brawddegau hirach a mwy cymhleth.

Sut i helpu:
gwybodaeth gweledol

Sut i helpu: Defnyddiwch sylwadau, gofynnwch lai o gwestiynau

Gofynnwch lai o gwestiynau a rhowch gynnig ar wneud sylwadau yn lle:

"Beth sydd gen ti?"

newidiwch i ***"Dyna falŵn mawr!"***

"Beth yw hwnna?"

newidiwch i ***"Hufen iâ blasus"***

<u>Sut i helpu: Defnyddiwch frawddegau byrrach</u>

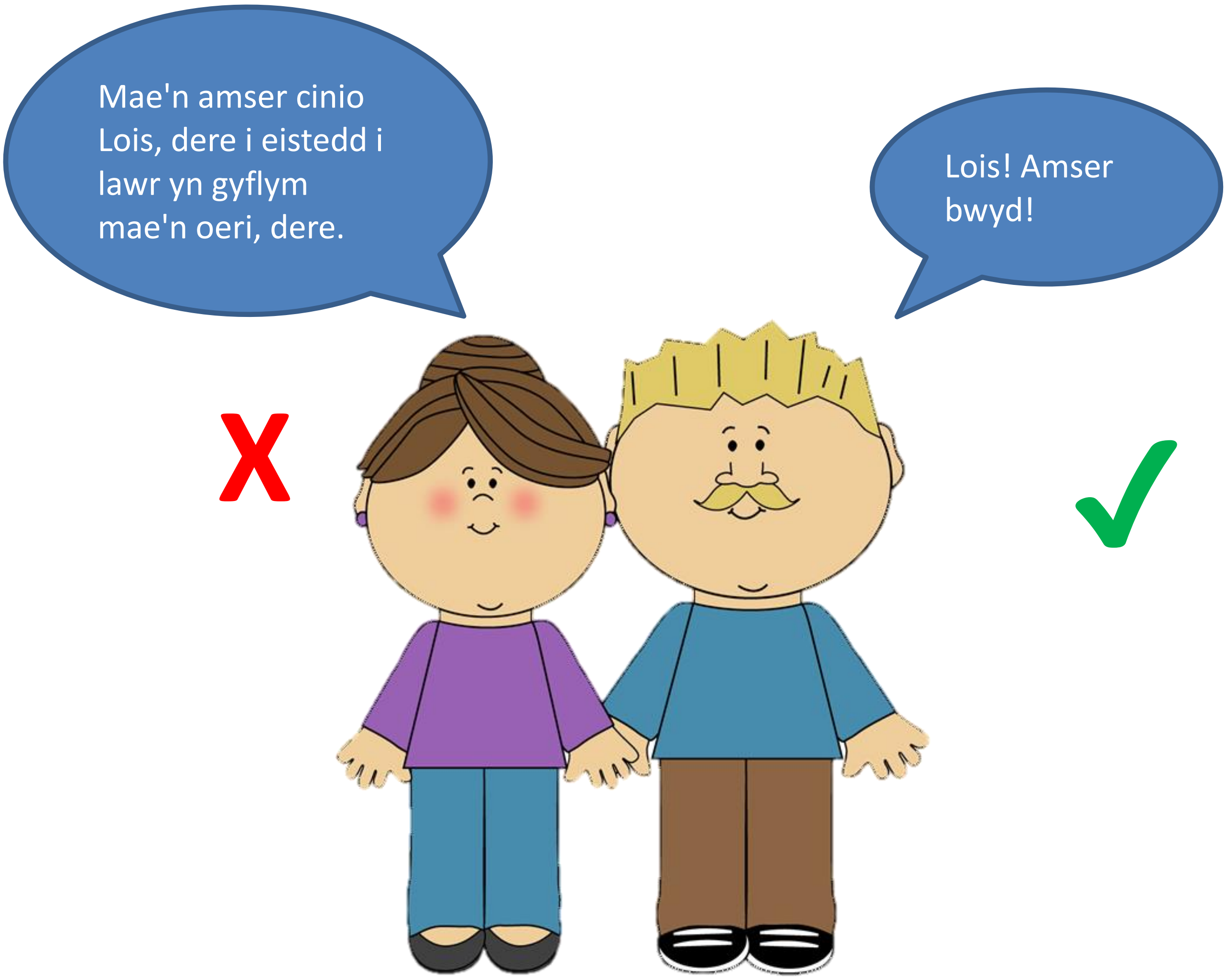

Pwysleisiwch y **<u>geiriau pwysig</u>** a'u hailadrodd **<u>dro ar ôl tro.</u>**

Gweithgaredd

Sut allwn ni symleiddio'r brawddegau hyn?

Rhy hir....	**Hawdd ei ddeall....**
Cer i gael dy esgidiau a dy got, mae'n amser mynd	Cer i ôl dy **esgidiau**
Rho dy ddiod i lawr a nôl dy got oherwydd rydyn ni'n mynd nawr.	**Stopia**
Rydw i wedi dweud wrtha ti am roi'r gorau i ymladd â dy frawd a dod i eistedd i lawr, mae'n amser cael swper.	Mae'n **amser swper**
O edrych! Pa liw yw'r bêl?	Mae'r bêl yn **fawr**

Datblygu defnydd o iaith

Darganfyddwyr - efallai y byddaf yn crio oherwydd fy mod wedi blino neu'n llwglyd neu'n teimlo'n anghyfforddus. Efallai y byddaf yn chwerthin neu'n gwichian ac yn gwenu ac yn gwneud synau parablu.

↓

Cyfathrebwyr - Rwy'n dechrau dangos dealltwriaeth o arferion a beth sy'n digwydd nesaf e.e. pan fyddwch chi'n rhedeg bath rwy'n cynhyrfu oherwydd rwy'n gwybod y byddaf yn chwarae yn y dŵr. Rwy'n dangos i chi beth rydw i'n ei hoffi neu ddim yn ei hoffi trwy droi i ffwrdd. Gallaf ddefnyddio gwahanol synau e.e. chwythu “raspberries” a pharablu. Efallai y byddaf yn defnyddio rhai ystumiau neu'n gwneud fy arwyddion fy hun ar gyfer pethau e.e. yn pwyntio at fy nghlwt neu'n pwyntio at fy ngheg **pan fyddaf eisiau bwyd.**

↓

Defnyddwyr geiriau cyntaf - rwy'n gallu dweud geiriau syml i enwi a gofyn am bethau. Efallai y byddaf yn dechrau defnyddio geiriau cyntaf fel ‘na’ ‘ie’ ‘eisiau ‘fi’ ‘hwnna’ neu eiriau sy’n bwysig i mi fel ‘car’.

↓

Cyfunwyr - Pan fyddaf yn defnyddio tua 50 gair, efallai y byddaf yn dechrau eu rhoi gyda'i gilydd. Efallai y byddaf yn defnyddio geiriau a brawddegau byr i wneud sylwadau, disgrifio a gofyn cwestiynau syml.

Beth allwch chi ei wneud i helpu?

Darganfyddwyr

Dewch wyneb yn wyneb gyda fi. Gall hyn fod ar y llawr neu ar gadair. Rhowch eich ffôn i ffwrdd ac eisteddwch gyferbyn â mi.

Mae'n llawer haws i mi wrando, canolbwyntio a dysgu pan fyddwch chi ar fy lefel i.

- Dangoswch i mi sut i gymryd tro heb eiriau e.e. os ydw i yn chwythu swigod (blow raspberries), copïwch fi ac arhoswch i weld os ydw i yn gwneud e eto.

Cyfathrebwyr

Dywedwch y geiriau y byddwn i'n eu dweud pe gallwn. Er enghraifft os dwi'n dod â phaced o greision atoch oherwydd na allaf eu hagor gallwch ddweud "agor y creision" i'm helpu i wybod beth i'w ddweud.

- Cynigiwch ddewisiadau i mi er mwyn i mi allu clywed y geiriau y mae angen i mi eu defnyddio ar gyfer pethau rydw i eisiau. Er enghraifft amser cinio neu fyrbryd, gofynnwch i mi a ydw i eisiau 'llaeth neu sudd'? Daliwch y ddwy eitem allan i mi er mwyn i mi allu edrych a gwneud y dewis. Pan bwyntiaf at un, dywedwch beth ydyw er mwyn i mi allu dysgu ei enw.

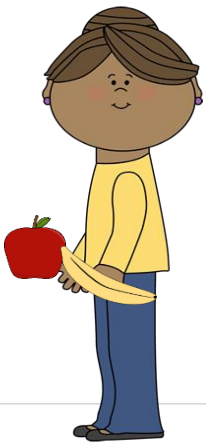

Defnyddiwr gair cyntaf

Pan fyddaf yn tynnu eich sylw at rywbeth, dywedwch wrthyf beth ydyn nhw. Er enghraifft, os edrychaf ar injan dân, pwyntiwch ato a dywedwch wrthyf "dyna ti, injan dân"

- Peidiwch â gofyn llawer o gwestiynau i mi fel "Beth yw hwn?", "Pa liw yw hwn?", "Ai injan dân yw honno?" Gall wneud i mi deimlo'n rhwystredig iawn os nad wyf yn gwybod yr ateb a dydy hynny ddim yn fy helpu i ddysgu beth i'w ddweud.

Cyfunwr

- Dangoswch i mi sut i wneud fy mrawddegau yn hirach. Os ydw i'n defnyddio 1 neu 2 air, ailadroddwch beth rwy'n ei ddweud yn ôl ac ychwanegwch ychydig o wybodaeth newydd.

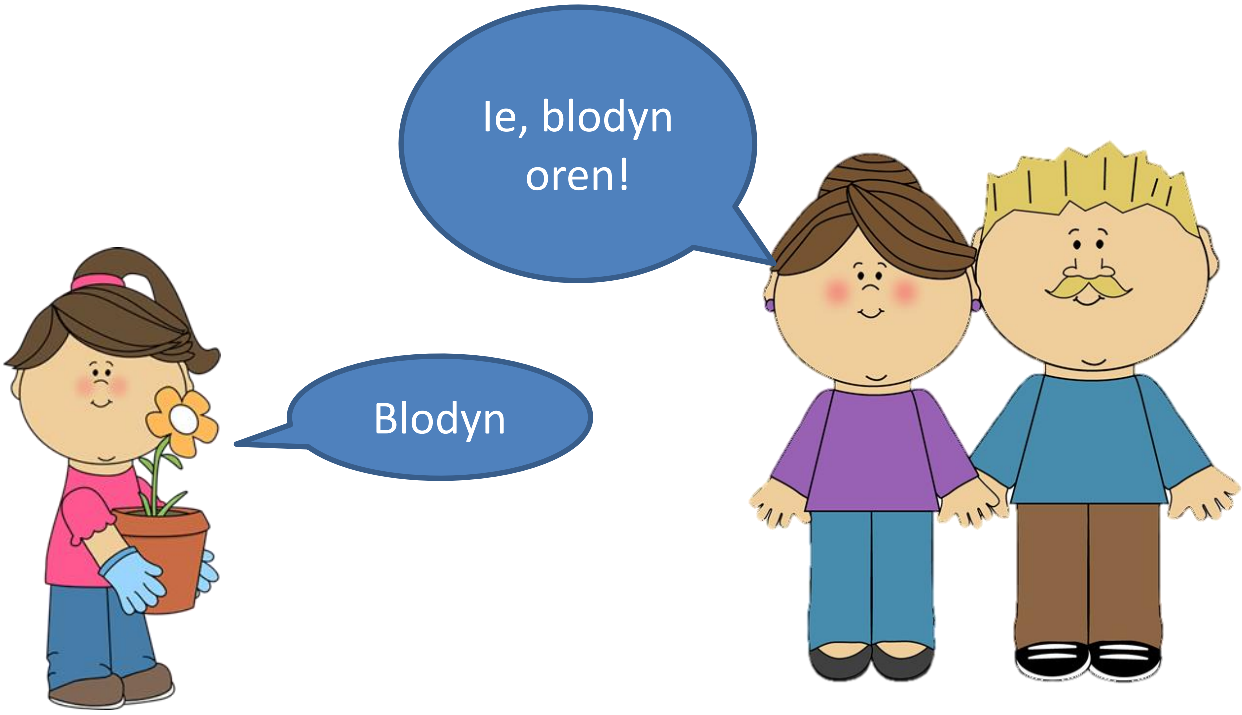

Siarad yn glir

Mae’n eithaf cyffredin fod plant ag anawsterau iaith yn siarad yn aneglur. Os yw'ch plentyn yn cael anhawster mewn un neu fwy o feysydd eraill, gallai fod yn bwysig targedu'r meysydd hyn yn gyntaf, gan mai dyma'r sylfeini cyfathrebu.

Sut i helpu:

- Ymatebwch i beth rwy'n ei ddweud, nid pa mor glir rwy'n ei ddweud
- Ailadroddwch beth rwy'n ei ddweud yn gywir ... peidiwch â gwneud i mi ailadrodd geiriau
- Peidiwch ag esgus eich bod yn deall ... gofynnwch i mi ddangos i chi

Ffeithiau am ddymis

- Gall sugno dymi achosi problemau deintyddol a all fod yn anodd eu cywiro, e.e. dannedd blaen ymwthiol neu frathiad agored
- Gall defnyddio dymi arwain at heintiau ar y glust.
- Gallai siarad gyda dymi yn y geg atal y tafod rhag symud yn rhydd o amgylch y geg a ffurfio seiniau lleferydd yn gywir.
- **Erbyn i'r plentyn fod yn 18 mis oed, yn lle bod yn gysurwr bydd wedi dod yn arferiad.**

Rhyngweithio Cymdeithasol

Efallai fy mod i’n gallu siarad ond a ydw i’n gallu cyfathrebu'n effeithiol?

Er mwyn cyfathrebu'n effeithiol mewn sefyllfaoedd cymdeithasol, mae angen i mi:

- defnyddio cyswllt llygad priodol
- gwrando
- gallu deall y person arall
- gwybod sut i ddechrau sgwrs
- gallu cymryd tro

Mae angen y sgiliau hyn arna i fel sail i ddatblygu sgiliau lleferydd ac iaith (Hanfodion Cyfathrebu).

Datblygiad Rhyngweithio Cymdeithasol

Rwy'n rhannu fy sylw â pherson arall e.e. Chwythu swigod gyda'n gilydd, edrych ar lyfr.

Byddaf yn dechrau defnyddio iaith i gael beth rwyf eisiau ac i ymateb i eraill e.e. Efallai y byddaf yn dod atoch chi ac yn dweud ‘diod’. Byddaf eisiau siarad am bethau sydd o ddiddordeb i mi.

Rwy'n defnyddio ffyrdd eraill i gyfathrebu e.e. pwyntio, dangos, ystumiau, mynegiant wyneb, synau.

Rwy’n dechrau cyfathrebu ag eraill, yn cynnwys pobl anghyfarwydd.

Cefnogi rhyngweithio cymdeithasol

- Cymryd tro e.e. Adeiladu twr gyda blociau, rolio pêl nôl ac ymlaen at oedolyn
- Defnyddio rhyngweithiau di-eiriau e.e. Pwyntio i ofyn am eitem, anogwch fi i defnyddio ystum pan rwyf eisio cael i pigio fyny
- Rhyngweithiau cynnar e.e. Gemau pobl, pi-pô, swigod
- Creu cyfleuoedd cyfathrebu e.e. Cynnig dewis, anogwch fi i ofyn am mwy/help

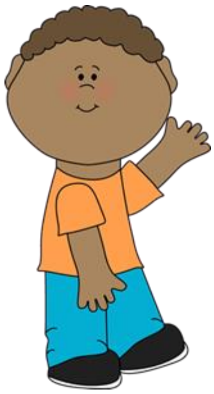

Cynllun cartref

Byddwch yn gwneud llawer o bethau i gefnogi cyfathrebu eich plentyn yn barod heb sylweddoli.
Cymerwch olwg ar y rhestr hon a thiciwch beth rydych yn ei wneud yn barod.
Meddyliwch am 1 neu 2 o bethau newydd hoffech roi cynnig arni

	Strategaeth	Rwy'n gwneud hyn yn barod	Rwyf eisiau gwneud mwy o hyn
1	Rwy'n eistedd yn wynebu fy mhlentyn ar ei lefel ef/hi wrth chwarae (Wyneb yn Wyneb)		
2	Rwy'n gadael i'm plentyn ddewis gyda beth yr hoffai chwarae (Arsylwi)		
3	Rwy'n rhoi amser i fy mhlentyn i gyfathrebu drwy ganiatáu distawrwydd (Aros/Gwrando)		
4	Rwy'n ymuno yn y ffordd mae fy mhlentyn eisiau chwarae (Dilyn ei gyfarwyddyd)		
5	Rwy'n sylwi ac yn siarad am beth mae gan fy mhlentyn i ddiddordeb ynddo (Gwneud sylw)		
6	Rwy'n ymateb hyd yn oed os nad ydw i'n ei ddeall drwy ei ailadrodd neu ddweud beth mae'n ceisio ei ddweud (dynwared/dehongli)		
7	Rwy'n ychwanegu at beth mae fy mhlentyn yn ei ddweud drwy ddweud brawddeg sy'n fwy cywir yn ramadegol (Ychwanegu Mwy o Eiriau)		
8	Rwy'n defnyddio mwy o sylwadau na chwestiynau (Lleihau'r Pwysau).		
9	Rwy'n aros fy nhro wrth ymateb i fy mhlentyn pan mae'n ceisio dweud rhywbeth wrtha i i geisio cadw'r sgwrs i fynd (Aros fy nhro)		

Unrhyw gwestiynau?